

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล จังหวัดปัตตานี” มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ทราบถึงบริบทพื้นฐานของชุมชนในพื้นที่การพัฒนานิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลจังหวัดปัตตานี 2) ค้นหาลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่การพัฒนานิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลจังหวัดปัตตานี 3) วิเคราะห์ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลต่อประชาชนในพื้นที่การพัฒนานิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลจังหวัดปัตตานี กลุ่มเป้าหมายเป็นประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่ที่ 3 บ้านท่าสุ ตำบลบ้านน้ำป่อ อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี จำนวน 20 คน โดยศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและการศึกษาชุมชนซึ่งผลการศึกษามีดังต่อไปนี้

สรุปผล

1. บริบทพื้นฐานของชุมชนในพื้นที่การพัฒนานิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลจังหวัดปัตตานี

ชุมชนบ้านท่าสุมีการตั้งถิ่นฐานเมื่อประมาณ 600 ปี มีพื้นที่ราบติดทะเลจำนวน 794 ไร่ ประชาชนทั้งหมดนับถือศาสนาอิสลาม จำนวน 620 คน เป็นชาย 293 คน และหญิง 327 คน รวม 620 คน (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดปัตตานี, 2557) ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมงและการเกษตรกรรม ส่วนหนึ่งยังประกอบอาชีพอาชีพรับจ้าง โดยเดินทางไปขายแรงงานในประเทศมาเลเซีย ประเพณีที่สำคัญ ได้แก่ งานเข้าสูนัต งานเมาลิด ประเพณีการแต่งงาน การทำซุรอ และวันสำคัญทางศาสนา ได้แก่ วันอิดิลฟิตรีและอิดิลอฎฮา ส่วนการละเล่นในชุมชน ได้แก่ ซิละและคิเกฮูดู

การพัฒนานิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล สร้างขึ้นมาบนพื้นที่ที่เหมาะสมกับการแปรรูปสินค้าเกษตร เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 โดย นายวันมูฮัมหมัดนอร์ มะทา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมสมัยนั้นเป็นผู้รับผิดชอบ และพยายามผลักดันให้พื้นที่แห่งนี้เป็นที่ตั้งของศูนย์กลางอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล โดยมอบหมายให้การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ร่วมกับกรมพัฒนาที่ดิน และจังหวัดปัตตานีต่อมาได้มีการร่วมกลุ่มทุนท้องถิ่น คือ บริษัท ฟาตอนิ อินดัสทรีส์ จำกัด แต่ปัญหาที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็น เหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

การกราดยิงสำนักงานบริหารนิคม ทหาร และอาสาสมัครที่ปฏิบัติหน้าที่ ปัญหาความไม่โปร่งใสในการจัดซื้อที่ดิน ความกังวลเรื่องผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เป็นอุปสรรคจนถึงปัจจุบัน นิคมฯยังไม่สามารถสร้างให้แล้วเสร็จ

2. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายทั้งหมด 20 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 18 – 78 ปี สมรส นับถือศาสนาอิสลาม สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพหลัก ประกอบธุรกิจส่วนตัวและรับจ้าง อาชีพรอง ทำสวน รายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 5,000 – 120,000 บาท สถานภาพในปัจจุบัน เป็นนักการเมืองท้องถิ่น นักธุรกิจ ปลัดอำเภอ และผู้นำศาสนา

3. ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่การพัฒนา นิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล จังหวัดปัตตานี

จากผลการศึกษา พบว่า

1) ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการวางแผน (planning)

ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่การพัฒนา นิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล เป็นไปลักษณะ “รับรู้แต่ไม่ได้ร่วมวางแผน” ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน พบว่า ผู้นำหลายท่านไม่ทราบว่า นิคมฯมีที่มาอย่างไร ทราบว่าจะมีการสร้างนิคมฯ แต่ชุมชนไม่ได้มีส่วนในการวางแผนตั้งแต่ต้น มีเพียงผู้นำชุมชนบางคนเท่านั้นที่ทราบว่า จะมีการก่อตั้งนิคมฯ เช่น การทำโรงงานปลากระป๋อง การแปรรูปอาหารทะเล และทั้งหมดเป็นอาหารฮาลาล เริ่มแรกมีการประกาศในมัสยิดว่าจะมีการซื้อที่ดิน ไร่ละ 30,000-60,000 บาท ช่วงประมาณปี พ.ศ. 2546 ผ่านนายหน้า ซึ่งเจ้าของที่ดินส่วนใหญ่ไม่ทราบว่า ที่ดินจะถูกนำไปทำอะไรประเด็นสำคัญคือ จะมีการจ่ายค่านายหน้าให้กับคนในหมู่บ้าน แต่ท้ายที่สุดมีการซื้อขายเพียง 10 ไร่ จากพื้นที่ 933 ไร่ ส่วนบริษัทที่เป็นคู่สัญญากับนิคมฯ เคยเชิญชุมชนเข้าไปเป็นสักขีพยานในการเปิดนิคมฯ อย่างน้อย 1 ครั้ง สมัยนายภาณุ อุทัยรัตน์ เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2548 ขณะนั้นมีการก่อสร้างอาคารบริหารนิคมฯ ถึงแม้ว่าจะมีการไต่ถามถึงความขัดแย้งระหว่างนิคมฯและชุมชน ในช่วงนายทวี สอดส่อง ผู้อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ท้ายที่สุดไม่ได้มีการจ่ายเงินให้กับชุมชน และนิคมฯ ไม่ได้ถูกสร้างจนถึงปัจจุบัน จะเว้นแต่พื้นที่ส่วนหนึ่งซึ่งถูกสร้างเป็นอาคารบริหารโครงการในพื้นที่ดิน 9 ไร่ โดยสรุป ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจใน

กระบวนการก่อสร้างนิคมฯ ตั้งแต่ต้นและนำไปสู่ปัญหาอื่น ๆ ตามมา ได้แก่ ปัญหาการซื้อขายที่ดิน ซึ่งมีปัญหาซับซ้อน การไม่มีหนังสือสัญญา และการเป็นเจ้าของทรัพย์สินเป็นต้น

2) การมีส่วนร่วมในการมีส่วนได้เสีย/ผลประโยชน์และเสียประโยชน์ (stakeholder or party)

งานวิจัยชิ้นนี้ยังพบอีกว่า ถึงแม้ชุมชนจะไม่ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและมีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนานิคมฯ แต่เกือบทุกคนมีความรู้สึกเชิงบวกต่อการพัฒนานิคมฯ ที่กำลังจะเกิดขึ้น โดยมีความคาดหวังว่า หากมีการพัฒนานิคมฯ คนในชุมชนจะมีงานทำ และโรงงานจะใช้วัตถุดิบในพื้นที่ เช่น วัช พะ แกะ อันจะเป็นช่องทางให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการขายวัตถุดิบดังกล่าว เพียงแต่มีความคาดหวังขั้นต่ำคือให้นิคมฯ จ่ายเงินค่าที่ดินให้ครบถ้วนตามที่เคยให้สัญญาทางวาจาไว้

4. ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล ต่อประชาชนในพื้นที่การพัฒนานิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลจังหวัดปัตตานี

ผลการศึกษา พบว่า ชุมชนทำสุมีทัศนคติในเชิงบวกเกี่ยวกับการใช้พื้นที่เป็นนิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลและข้อกังวล ดังนี้

1. ความคาดหวังด้านเศรษฐกิจและสังคม

1.1 การประกอบอาชีพในชุมชน ชุมชนทำสุเชื่อว่าหากในชุมชนของตนเองมีการพัฒนานิคมฯเกิดขึ้น แรงงานที่เคยเดินทางไปประเทศมาเลเซีย จะสามารถกลับมาประกอบอาชีพในหมู่บ้านได้ เช่น การเป็นลูกจ้างโรงงานแปรรูปอาหารทะเล การมีเวลาทำงานที่แน่นอน อาจมีรายได้เพิ่มขึ้น จนสามารถส่งบุตรหลานให้มีการศึกษาที่สูงขึ้นและสมาชิกในครอบครัวสามารถอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวที่สมบูรณ์

1.2 ชุมชนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยมี หาดแหมแหม เป็นชายหาดที่สวยงาม พื้นที่ทรายสีขาว สลับกับโขดหินใหญ่ก้อน หากการพัฒนานิคมฯสามารถดำเนินการได้ในอนาคตจะสามารถเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวและสร้างรายได้แก่คนในชุมชนทำสุและชุมชนอื่น ๆ ที่อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอปะนาเระอีกด้วย

2. ข้อกังวลที่อาจจะเกิดขึ้นจากการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล จังหวัดปัตตานีได้แก่

2.1 ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมรอบๆ นิคม เช่น อากาศเสียและน้ำเสียจากการปล่อยน้ำเสียลงในแม่น้ำสายบุรี ซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลักเพียงสายเดียว ที่ชุมชนใช้ประโยชน์และชุมชนอาจได้รับกลิ่นที่ไม่พึงปรารถนาจากการพัฒนานิคมฯ ความกังวลนี้ยังไม่ได้รับการตอบสนองจากการพัฒนานิคมฯ

2.2 ผลกระทบด้านสังคมซึ่งชุมชนท่าสูมีความกังวลมากคือ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน ที่อาจเกิดขึ้นหลังการพัฒนานิคมฯ ได้แก่ การอพยพเข้ามาของประชาชนนอกพื้นที่และความทันสมัยที่อาจเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตผู้คนในการละเลยต่อหลักการศาสนา

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล จังหวัดปัตตานีสามารถนำผลการวิจัยมาอภิปรายได้ดังนี้

1. บริบทพื้นฐานของชุมชนในพื้นที่การพัฒนานิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลจังหวัดปัตตานี

จากผลการศึกษาของผู้วิจัยที่มีการศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของชุมชนท่าสู สถาปนามิศาสตร์ และสภาพสังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่ตั้งนิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล พบว่าชุมชนท่าสู มีประวัติความเป็นมาที่มีความเชื่อมโยงกับทะเล ซึ่งเปรียบเสมือนชุมทองอันมีค่าของผู้คนในบริเวณแถบนี้มาตั้งแต่สมัยอดีต ผู้คนดำเนินวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีการประกอบอาชีพประมงอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ปลูกผัก และเลี้ยงสัตว์ ซึ่งสามารถนำวัตถุดิบภาคเกษตรกรรมของชุมชนเข้าสู่โรงงานในนิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลได้ ลักษณะทางด้านกายภาพในพื้นที่ชุมชนท่าสู ซึ่งเป็นพื้นที่ราบ มีเนื้อที่โดยประมาณ 794 ไร่ มีความเหมาะสมที่จะพัฒนาเขตพื้นที่การนิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบ นอกจากมีลักษณะเป็นพื้นที่ป่าสนทรายแล้ว ชายฝั่งตะวันออกยังติดทะเล และฝั่งตะวันตกติดคลองชลประทานอีกด้วย นอกจากนั้นสภาพสังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่ตั้งนิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล ยังพบว่า บ้านท่าสูเป็นชุมชนชนบทที่ประชาชนมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ มีระบบพึ่งพาและเกื้อกูลกัน

จึงเห็นได้ว่า บริบทของชุมชนท่าสูมีศักยภาพและความพร้อมในการจัดตั้งและ พัฒนาการนิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล เพื่อเป้าหมายในการเป็นครัวโลก หากไม่เกิดปัญหาความ ขัดแย้งในเรื่องที่ดิน ผลการศึกษาในประเด็นบริบทพื้นฐานของชุมชนในพื้นที่การพัฒนานิคมฯ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิทักษ์ ก่อเกียรติพิทักษ์ (2543 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ จังหวัดปัตตานีกับการพัฒนาอาหารฮาลาล และรุสนันท์ เจ๊ะ โഴ๊ะ (2547 : 43) ที่ได้ศึกษาเรื่องศักยภาพ การผลิตอาหารฮาลาลจังหวัดปัตตานี พบว่า จังหวัดปัตตานีมีศักยภาพด้านการผลิตอาหารฮาลาลอยู่ ในระดับสูง มีความพร้อมในการจัดตั้งและการผลิต แต่ยังคงมีปัญหาและอุปสรรคสำคัญหลาย ประการ ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีลักษณะความเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน ทำให้เกิดความล่าช้าและชะงักตัว

2.ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่การพัฒนานิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล จังหวัด ปัตตานี

จากผลการศึกษาตามแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่ผู้วิจัยเลือกไว้เพียง 2 ส่วน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน (planning) และ 2) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์และ เสียประโยชน์ (stakeholder or party) เนื่องจากการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล ยังไม่แล้ว เสร็จ การก่อสร้างมีเพียงอาคารสำนักงาน จึงไม่สามารถศึกษาการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติและการ ประเมินผลได้

จากผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานิคมฯ พบว่า ประชาชน ไม่มีส่วนร่วมในการวางแผน (planning) และการมีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งหมายถึง ประชาชนไม่มีส่วนใน การคิดและตัดสินใจ ตลอดจนการได้รับและไม่ได้รับผลประโยชน์ในกระบวนการพัฒนานิคมฯ ตั้งแต่ต้นและนำไปสู่ปัญหาอื่นๆ ตามมา ได้แก่ ปัญหาการซื้อขายที่ดิน ซึ่งมีปัญหาซับซ้อน ไม่มี หนังสือสัญญา และการเป็นเจ้าของทับสิทธิ์

ผลการศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานิคมฯ จึงไม่สอดคล้อง กับแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนดังที่ Franklyn Lisk (1985) และวันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2531) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า การมีส่วนร่วมต้องให้ประชาชนได้เข้ามา มีส่วนในการดำเนินการตัดสินใจในทุกระดับและทุกรูปแบบของกิจกรรมต่างๆ ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง โดยเฉพาะในกระบวนการวางแผน โดยให้ประชาชนได้ร่วมกันพิจารณา กำหนด แนวทาง และมีส่วนในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ปรารถนาหรือตั้งไว้ เช่นเดียวกับ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2530) ที่กล่าวถึง การมีส่วนร่วม คือกระบวนการที่ส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และ สร้างโอกาสให้บุคคลและกลุ่มคนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง

หรือหลายกิจกรรม ส่วน จ้านง ไพโรจน์ (2533) ได้กล่าวไว้ว่า เมื่อประชาชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมีความเห็นสอดคล้องกันก็จะแสดงออกในพฤติกรรมร่วมในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น ร่วมกันคิดแก้ปัญหา หาทางเลือกในการแก้ปัญหาและตัดสินใจดำเนินการตามวิถีทางประชาธิปไตยเพื่อบรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ร่วมกัน

ผลการศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลไม่สอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรัฐบาลและการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยซึ่งเป็นเจ้าของ โครงการที่แท้จริงไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาโครงการก่อตั้งนิคมฯ ในอันที่จะสร้างผลประโยชน์ต่อชุมชนอย่างแท้จริง

3. ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล ต่อประชาชนในพื้นที่การพัฒนานิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลจังหวัดปัตตานี

จากผลการศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมและข้อกังวลจากการพัฒนานิคมฯ ต่อประชาชนในพื้นที่การพัฒนานิคมฯพบว่า ชุมชนท่าสูมีความคาดหวังต่อการพัฒนานิคมฯว่า จะทำให้ประชาชนในพื้นที่มีอาชีพมั่นคง มีรายได้เพิ่มขึ้น โดยที่ไม่ต้องโยกย้ายตนเองไปประกอบอาชีพในเมืองหรือในประเทศเพื่อนบ้านและผลผลิตภาคการเกษตรสามารถจำหน่ายเข้าสู่โรงงานได้ สอดคล้องกับปาริชาติ สังขทิพย์ (2546 : 55) ที่ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจากโรงงานอุตสาหกรรมที่ส่งต่อชุมชนแหลมฉบังจังหวัดชลบุรี พบว่า โรงงานอุตสาหกรรมมีผลกระทบต่อชุมชนแหลมฉบังในด้านเศรษฐกิจและสังคมทั้งด้านบวกและด้านลบ ด้านบวก ได้แก่ การสร้างงาน ด้านอาชีพ รายได้ และสาธารณูปโภค ส่วนด้านลบ คือ ด้านการถือครองที่ดิน การย้ายถิ่น ความสัมพันธ์ และปัญหาต่างๆในชุมชน รวมทั้งการวิจัยของ โครงการสร้างจิตสำนึกนิเวศน์จังหวัดตรัง (2550 : 5) ที่พบว่า การก่อสร้างนิคมอุตสาหกรรมเป็นการสร้างงานให้กับชุมชนและนำความเจริญมาสู่หมู่บ้าน แต่ขณะเดียวกันชุมชนต้องสูญเสียวิถีชีวิตเดิม ซึ่งชุมชนบางส่วนไม่ต้องการตลอดจนสอดคล้องกับการศึกษาของสว่าง เลิศฤทธิ์ (2552:2) และรอยารี มาหะมะ (2534: บทคัดย่อ) ที่กล่าวว่า โรงงานอุตสาหกรรมมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้ประชาชนมีรายได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดี แต่วิถีชีวิตของผู้นคนในชุมชนอาจเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะสตรี ซึ่งมีบทบาทดูแลบ้านเรือนและบุตรหลาน เมื่อได้ประกอบอาชีพนอกบ้านก็จะทำให้ไม่มีเวลาดูแลบุตรหลานและบ้านเรือน ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบในระยะยาว ดังนั้น การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้มีความทันสมัย ต้องมีการพัฒนาทางด้านวัตถุและจิตวิญญาณควบคู่กันไป และยังคงสอดคล้องกับแนวคิดของ

Huntington (1968 อ้างถึงใน เกื้อ วงศ์บุญสิน, 2538 : 38) มองว่า การพัฒนาประเทศให้มีความทันสมัยจะต้องพัฒนาพร้อม ๆ กันไปด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมสติปัญญา และความรู้ของคนในสังคมนั้น จะขาดด้านหนึ่งด้านใดไม่ได้ ซึ่งแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กันแยกจากกันไม่ได้

สำหรับผลการศึกษาประเด็นข้อกังวลด้านเศรษฐกิจและสังคมที่อาจจะเกิดขึ้นจากการพัฒนานิคมฯต่อประชาชน พบว่า ชุมชนบ้านท่าสุ่มมีข้อกังวลเกี่ยวกับแผนการจัดตั้งการพัฒนานิคมฯ ในเรื่องผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้แก่ อากาศเสีย น้ำเสีย การใช้น้ำและการปล่อยน้ำเสียลงในแม่น้ำ ซึ่งสอดคล้องกับ วิทยากร เชียงกูล (2533 : 69 - 72) ที่ได้ศึกษาบทบาทและความคิด ส.ศิริรักษ์ (สุลักษณ์ ศิริรักษ์) กล่าวว่า ข้อกังวลของการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ชนชั้นสูงและผู้ประกอบการอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ในปัจจุบันมีอำนาจมากเกินไป หวังครอบงำผลประโยชน์ กำไรส่วนตัวในระยะสั้น ทำให้การพัฒนาจะทำลายทรัพยากร และสภาพแวดล้อม เพื่อผลกำไร โดยไม่มีการวางแผน ไม่มีการควบคุม และไม่คำนึงถึงการพัฒนาเพื่อประชาชนส่วนใหญ่ในระยะยาวแต่ประการใด และข้อกังวลเกี่ยวกับผลกระทบด้านสังคม กล่าวคือ ชุมชนท่าสุ่มกังวลว่า การอพยพของประชาชนจากนอกพื้นที่และความทันสมัยที่อาจเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในการละเลยต่อหลักการศาสนา เพราะความทันสมัยจะนำทั้งความเจริญ และความศิวิไลซ์มาสู่ชุมชน แต่ในขณะเดียวกัน ความทันสมัยก็ทำให้ชุมชนเปลี่ยนแปลงไปในทางเสื่อมได้ เมื่อสภาพสังคมและชุมชนเสื่อมลง ครอบครัวต้องล่มสลาย ความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิลดลง ก่อให้เกิดปัญหาสังคมอื่นๆ ตามมา เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการค้ามนุษย์ ปัญหาผู้สาว เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ ปรีดา ประพฤติ (2538 : 12 - 13) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับสามเหลี่ยมเศรษฐกิจกับมุสลิมได้พบว่า เมื่อเร่งพัฒนาด้านอุตสาหกรรมจะทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่น วิถีชีวิต ความเชื่อ การประเพณี ปฏิบัติและค่านิยมที่สังคมมีอยู่เดิมได้รับผลกระทบอย่างมาก ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ ชิดชนก เจริญและคณะ (2536 : 6) ที่ได้ศึกษาการประเมินโครงการพัฒนาความมั่นคงทางเศรษฐกิจครอบครัวของสตรีและเอกชน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่พบว่า ประเทศที่มีการพัฒนาความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านอุตสาหกรรม ต่างประสบปัญหาสำคัญในครอบครัวและชุมชนมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิถีชีวิตที่ขาดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน อันเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้การดำเนินชีวิตในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป ตลอดจนสอดคล้องกับ เทิดชาย ช่วยบำรุง (2554 : 22) ที่กล่าวถึงลักษณะของความทันสมัย ที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลัก มีผลกระทบเชิงลบ เกิดความเสื่อมถอยทางสังคมและวัฒนธรรมถูกกลืนกลาย เป็นต้น ยิ่งกว่านั้น ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ William Ogburn (อ้างถึงใน สนธิยา พลศรี, 2533 : 127) ที่มองว่าวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ ในที่นี้หมายถึง การพัฒนานิคมฯ ส่งผลทั้ง 2 ด้าน ด้านแรกทำให้ชุมชน สังคม และประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจ สามารถเพิ่มรายได้หรืออำนาจการผลิตสินค้าทั้งภายในและ

ภายนอกประเทศได้ แต่ในขณะเดียวกัน ความเจริญทางวัตถุ ก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่างๆ ตามมาซึ่งส่งผลกระทบต่อทางลบในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผลจากการศึกษา พบว่า ประชาชนในบริเวณรอบๆ พื้นที่การพัฒนานิคมฯ มีอาชีพเกษตรกรรมซึ่งสามารถนำวัตถุดิบจากภาคเกษตรเข้าสู่โรงงานได้ ดังนั้น การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยควรส่งเสริมและสนับสนุนชาวบ้านในเรื่องการเพิ่มฐานการผลิตภาคการเกษตรโดยกระจายฐานการผลิตภาคเกษตรไปยังพื้นที่อื่นๆ เป็นพื้นที่เฉพาะ (Zoning) ในแต่ละจังหวัดเพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ของเกษตรกรในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้

2. ผลจากการศึกษา พบว่า ประชาชนในพื้นที่การพัฒนานิคมฯ ไม่มีส่วนร่วมทั้งด้านการวางแผนและการมีส่วนร่วมได้ส่วนเสียในการพัฒนานิคมฯ ครั้งนี้ ดังนั้น การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรดำเนินการปรับปรุงแก้ไขในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

2.1 สร้างความเข้าใจกับชุมชน โดยการจัดประชุมกลุ่มย่อยทุกระดับ นับตั้งแต่ระดับชุมชน ตำบล อำเภอ และจังหวัด ตลอดจนการจัดเวทีสาธารณะ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลต่างๆ ให้ทุกระดับเข้าใจในทิศทางเดียวกัน

2.2 สร้างสื่อเพื่อประชาสัมพันธ์โครงการพัฒนานิคมฯ ทั้งในและนอกพื้นที่อย่างทั่วถึง เช่น การประกาศเสียงตามสายในหมู่บ้าน โปสเตอร์ คัทเอ้าท์ วิทยุ โทรทัศน์ การจัดนิทรรศการในโรงเรียนหรือในชุมชน การให้ทุนการศึกษา เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ ควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนรับทราบอย่างทั่วถึงหรือเข้าใจตรงกัน

2.3 จัดทัศนศึกษาหรือดูงานเกี่ยวกับโรงงานอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล หรือโรงงานอุตสาหกรรมที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน เช่น เจริญโภคภัณฑ์อาหาร (CPE) สหฟาร์ม ฯลฯ แก่ผู้นำชุมชนหรือชาวบ้านที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระหว่างทัศนศึกษาหรือดูงาน หรือ “การเรียนรู้เพื่อเป็น” อันเป็นสาระสำคัญประการหนึ่งของการเรียนรู้ในการศึกษาตลอดชีวิตซึ่งจะเป็นการกระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เรียนรู้และศึกษาร่วมกันในเรื่องที่จริงต่างๆ เพื่อให้มีการตัดสินใจที่ถูกต้องและรู้สึกรับผิดชอบต่อการทำงานของตน

ตลอดจนจัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้หรือผลสะท้อนกลับจากการศึกษาดูงานหรือทัศนศึกษา อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของชุมชนบ้านท่าเสา

2.4 จากปัญหาการซื้อขายที่ดินที่ไม่โปร่งใส ทำให้ชาวบ้านได้รับเงินไม่ครบตามจำนวน แต่ต้องสูญเสียที่ดินของตน ซึ่งแสดงถึงความไม่จริงใจ ขาดความสัมพันธ์กับชุมชน เพื่อให้ประชาชนเกิดความเชื่อถือและศรัทธา ดังนั้น จึงควรจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนานิคมฯ ซึ่งประกอบด้วย แกนนำชุมชน อันได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนที่ชาวบ้านเลือกสรร ฯลฯ ในการประเมินผลและติดตามผลการดำเนินงาน รวมทั้งเป็นผู้ประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชาวบ้าน ให้รายงานความก้าวหน้า และสร้างความเข้าใจในระหว่างการดำเนินงาน โครงการพัฒนานิคมฯ

3. จากผลการศึกษา พบว่า ชุมชนเกิดความกังวลต่อผลกระทบด้านสังคม เกี่ยวกับการอพยพของประชาชนนอกพื้นที่และความทันสมัยที่อาจเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตผู้คนตลอดจนการละเลยต่อหลักการศาสนา ดังนั้นการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรสร้างความเข้าใจแก่ชาวบ้านเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว เป็นต้นว่า โรงงานอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล ควรมีการกำหนดวันหยุดหรือเวลาที่ชัดเจนในการประกอบศาสนกิจให้สอดคล้องกับหลักการศาสนา สิทธิต่างๆของแรงงานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน วิถีชีวิตที่เน้นวัฒนธรรมทางวัตถุหรือความฟุ้งเฟ้อมากกว่าวัฒนธรรมทางด้านจิตใจ เป็นต้น

4. จากผลการศึกษา พบว่า ชุมชนบางส่วนเกิดความกังวลในผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม เช่น น้ำเสีย และอากาศเสีย ดังนั้น การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรลงพื้นที่ทำการศึกษาวิจัย เพื่อหาแนวทางแก้ไขและเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการรับรู้ถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมดังกล่าวที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบนิคมอุตสาหกรรมอาหารและนิคมอุตสาหกรรมชนิดอื่นๆ ว่า ส่งผลกระทบต่อสังคมในด้านต่างๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมอย่างไร มีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร เพื่อสร้างความเข้าใจถึงผลกระทบที่อาจจะแตกต่างกัน และอาจลดความวิตกกังวลเกี่ยวกับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมของแกนนำและกลุ่มองค์กรอิสระในพื้นที่ ซึ่งอาจจะมีอิทธิพลผลักดันให้ชุมชนต่อต้าน โรงงานอุตสาหกรรมในอนาคตได้

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการสร้างนิคมอุตสาหกรรมอาหารในพื้นที่ต่างๆ เพื่อทราบถึงผลกระทบด้านสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน ซึ่งผลจากการศึกษาดังกล่าวสามารถนำมาเป็นบทเรียนให้กับการสร้างนิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลในอนาคต

2.3 ควรมีการศึกษาติดตามผลกระทบนิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลในระยะยาวอย่างต่อเนื่องโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบมีส่วนร่วม (PAR) ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการพัฒนานิคมฯ มีส่วนร่วมในการทำวิจัยกับนักวิจัยหลัก และมีทุนอุดหนุนวิจัยจากหลายภาคส่วน ได้แก่ รัฐบาล มหาวิทยาลัยในพื้นที่ และกลุ่มทุนเอกชน

ประพจน์ (Proposition)

จากการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยสามารถสรุปในเชิงประพจน์ได้ดังนี้

1. ช่องทางต่างๆ (channel) ของการติดต่อสื่อสาร ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล
2. ความจริงใจ เชื่อมั่น และศรัทธาต่อผู้นำ ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล
3. เมื่อประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผน (ร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจ) และได้รับประโยชน์ ก่อให้เกิดการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล
4. ความขัดแย้งของโครงการที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่บุคคลฝ่ายต่างๆ ย่อมต้องการการมีส่วนร่วมในระดับเจรจาและการตัดสินใจร่วมกัน